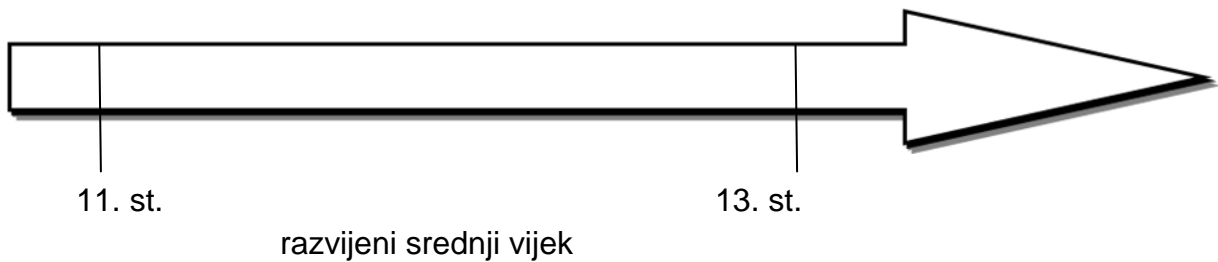

POSTANAK FEUDALIZMA, RAZVOJ GRADOVA, TRGOVINE I OBRTA

- feudalizam
- razvoj poljoprivrede (tropoljni sustav)
- porast broja stanovnika
- obnova i razvoj gradova
- razvoj trgovine, obrta, bankarstva

Feudalizam je društveno uređenje karakteristično za srednji vijek koje se temelji na dobivanju zemljoposjeda za vršenje vojne službe (senior-vazal) i međuovisnosti feudalca i kmeta. Razvoj feudalizama započeo je u ranom srednjem vijeku, a do kraja 11. stoljeća završava u većem dijelu Europe.

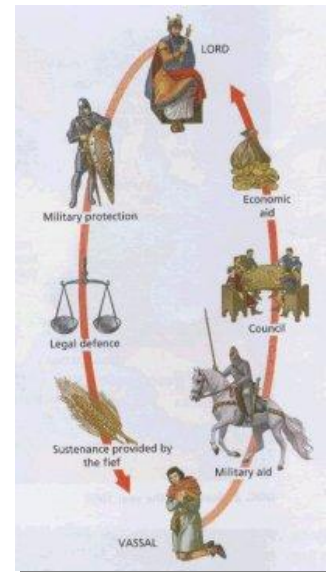
Izvor prihoda i političke moći u srednjem vijeku je bila zemlja. Do novog zemljišta dolazilo se osvajanjima ili uređenjem zemljišta (krčenje šuma, isušivanje močvara). Najveći zemljoposjednik u srednjem vijeku bio je vladar (kralj, car). On je bio senior koji je svojim vazalima dijelio zemljoposjede i pružao zaštitu. Vazal je podanik koji dobiva posjed, a senioru se obavezuje na vojnu ili neku drugu službu (novčanu pomoć, rad u savjetodavnim tijelima). Posjed dobiven za vojnu službu ili neku drugu obavezu naziva se feud ili leno, a vlasnik posjeda je feudalac. Kraljevi vazali dijelili bi zemlju svojim vazalima i tako su oni postajali seniori.

Ljudi sa malim posjedima (baština) postupno su gubili vlasništvo nad posjedima stavljajući se pod zaštitu velikih zemljoposjednika. Više nisu bili slobodni, postali su zavisni seljaci – kmetovi.

Feudalci su dio posjeda zadržavali za

sebe (alodij), a veći dio (selišta) su davali kmetovima u zakup. Kmetovi su imali naturalnu, radnu i novčanu obavezu. Prema feudalcu su bili dužni davati naturalnu rentu (1/9 uroda) i radnu obavezu (tlaka) – rad na feudalčevom dijelu imanja određeni broj dana godišnje. Crkvi su bili dužni davati 1/10 uroda, a državi su plaćali porez.

Srednjovjekovno društvo bilo je podijeljeno na 3 staleža:

- 1. stalež – svećenstvo – nadbiskupi, biskupi, poglavari crkvenih redova (plemićkog podrijetla); svećenici, redovnici
- 2. stalež – plemstvo – visoko (markgrofovi, vojvode, grofovi, knezovi), srednje i niže plemstvo (baruni, vitezovi). Žive od radne i robne rente kmetova; ubiru poreze, cestarine; ne plaćaju porez
- 3. stalež – kmetovi (kmetске obaveze, plaćaju porez), građani (plaćaju porez)

Razvoj poljoprivrede, obrta i trgovine

Preduvjeti za gospodarski razvoj Europe u razvijenom srednjem vijeku bili su prestanak mađarskih i normanskih osvajanja. Prilike su se smirile krajem 11. stoljeća. Putovi su postali sigurniji za promet, što je omogućilo obnovu trgovine i proizvodnje.

Poljoprivredna proizvodnja u ranom srednjem vijeku - zaostala i primitivna, upotreba drvenog pluga, bez gnojiva. Rezultat - slabi urodi, pojava gladi i oskudica. Obrt – samo na feudalnom imanju, za potrebe feudalca – slaba trgovačka razmjena.

U razvijenom srednjem vijeku uvode se novi načini obrade zemlje: upotreba pluga s željeznim ralom, tropoljni sustav obrade, korištenje gnojiva. Posljedice - povećanje uroda, bolja prehrana, porast broja stanovništva.

Razvoj gradova

Srednjovjekovni gradovi nastaju obnovom antičkih gradova i osnivanjem novih gradova. Gradovi se razvijaju u blizini feudalnih dvoraca i na raskrižjima putova (gdje su se održavali trgovački sajmovi). Srednjovjekovni gradovi bili su mali, opasani bedemima. Ulice su bile uske i nepopločane, a vodile su prema gradskom trgu na kojem se odvijao gradski život. Ti gradovi nisu imali kanalizaciju, kuće su bile drvene, a javne zgrade kamene. Građani su bili podijeljeni na patricije (bogato gradsko plemstvo) i pučane.

Gradovi su se nalazili na zemlji feudalaca, koji su građane smatrali svojim podložnicima. Nametali su im davanja što je ometalo razvoj gradova. Dio gradova je otkupio svoju slobodu novcem, a neki gradovi su vodili ratove za samoupravu. Ishod te borbe je bio da su gradovi postali autonomne cjeline sa vlastitim pravosuđem, upravom i zakonima. Neki gradovi su proširili vlast na okolna područja i postali gradovi – države (Venecija, Dubrovnik). Vladari su podupirali razvoj gradova jer su plaćali porez, ali su i pomagali vladarima da učvrste kraljevsku vlast u borbi sa feudalcima. Mnogi gradovi su dobili status slobodnih kraljevskih gradova.

Središta srednjovjekovne trgovine bili su gradski sajmovi. Održavanje sajmova je bila povlastica koju je dodjeljivao kralj. Radi zaštite interesa i sigurnosti trgovci su osnivali svoja udruženja – gilde. Neke gilde su imale svoju vojsku i brodove. Udruživali su se i gradovi te stvarali trgovačke saveze. Najpoznatiji takav savez je bio velika Hanza u sjevernoj Njemačkoj 13. - 15. stoljeća (90 gradova, vojska, mornarica), na čelu je bio grad Lübeck (Libek). Razvoj trgovine potaknuo je potrebu za novcem kojeg su kovali vladari. Različiti novac na tržištu doveo je do pojave mjenjačnica (u početku klupe na sajmovima) i bankarstva.

Obrtničke radionice su bile male, a proizvodnja je bila ručna. Trgovina sa Istokom (Bizantom i Arapima) pridonijela je razvoju obrta. Obrtnici su formirali udruženja – cehove. Cehovi su udruženja obrtnika iste struke formirani zbog zaštite interesa. Svaki ceh je imao statut, pečat, zastavu i sveca zaštitnika.

